

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av prover från långhus och torn i Abilds kyrka, Halland

Hansson, Anton; Linderson, Hans

2019

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Hansson, A., & Linderson, H. (2019). *Dendrokronologisk analys av prover från långhus och torn i Abilds kyrka, Halland*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2019:65). Lund University.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

23 juni 2019

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2019:65
Anton Hansson & Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV PROVER FRÅN LÅNGHUS OCH
TORN I ABILDS KYRKA, HALLAND

Uppdragsgivare: Västergötlands museum, Stadsträdgården Box 253, 532 23 Skara, 0511-260 00, info@vgmuseum.se (ref. Robin Gullbrandsson)

Område: Falkenberg **Prov nr:** 80776-80793 **Antal Prov:** 18

Dendrokronologiskt objekt: Långhus (80776-80781) Torn (80782-80793)

Resultat:

Dendro nr:	Provnr; Takstolsnr Objekt Våning S= söder N= norr Ö= öster V= väster sto= stolpe str=sträva BV=bottenvån	Träd- slag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv- året)	egenålder ±20; mer vågat dateringsförslag inom parantes
80776	1; 5S binbj	Ek	171+~10; 1	Sp 0+~10, ej W	1545+~10	1555-1571	230
80777	2; 3N bindbj	Ek	166	Sp 18, ej W	1566	1567-1572	210
80778	3; 4N bindbj	Ek	150+ew	Sp 12, ej W	1563	1564-1575	200
80779	4; Kungssto	Ek	134+ew	Sp 12+ew, W	1569	1 juni 1570±14 dagar	180
80780	5; 7 hanbj övre	Ek	65+ew; 1	Sp 20+ew, ej W	(1565)		110; (1566-1569)
80781	6; 9 hanbj nedre	Ek	154	Sp 4, ej W	1553	1554-1573	210
80782	7; S mittsto BV	Ek	206; 1	Sp 20, W	1639	V 1639/40	270
80783	8; N mittsto BV	Ek	69; 1	Sp 3, ej W	(1556)		140; (1557-1577)
80784	9; S snedstr BV/vån 2	Ek	240; 1	Sp 13, ej W	1678	1678-1689	290
80785	10; Ö mittsto BV	Ek	144+ew; 1	Sp 12+ew, ej W	1686	1687-1698	220; (1687-1692)
80786	11; V mittsto BV	Ek	244	Sp 17, W	1686	V 1686/87	310
80787	12; N-Ö snedstr BV	Ek	187; 1	Sp 16, (W)	1686	1686-1694	260; (V 1686/87)
80788	13; N-mitten Snedstr	Ek	148; 1	Sp 16, W	1686	V 1686/87	200
80789	14; S-Ö snedstr BV	Ek	207+ew; 1	Sp 15+ew, (ej W)	1685	1686-1694	260; (1 juni±14 dagar 1686)
80790	15; S-V snedstr	Ek	142	Sp 14, W	1685	V 1685/86	200
80791	16; V-N snedstr vån 2	Ek	163	Sp 13, W	1686	V 1686/87	220
80792	17; Ö-S snedstr BV	Ek	107	Sp 12, W	1686	V 1686/87	190
80793	18; N tvärregel	Ek	131-lw; 1	Sp 17, W	1664	Juni 1664	190

Resultat inom parantes är ej helt säkra uppgifter

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Långhus (80776-80781)

Virket från prov 80779 är avverkat den **1 juni±14 dagar 1570**. Det resterande provtagna virket i långhuset har beräknade fällningsår som möjliggör avverkning 1570, om ett gemensamt fällningsår förutsätts. Prov 80780 har daterats med lägre säkerhet. Antalet splintringar i prover tyder på avverkning senast 1569, men i enstaka fall kan antalet ringar i splint överstiga det beräknade värdet, och i så fall möjliggöra avverkning år 1570. Virket är dendrokronologiskt homogent vilket tyder på att virket är hämtat från en gemensam ståndort. Träden grodde i tidspannet 1340-1390.

Torn (80782-80793)

Virket till prov 80786, 80788, 80791-92 är avverkat **vinterhalvåret 1686/87** medan virket till prov 80790 är avverkat **vinterhalvåret 1685/86**. Virket till prov 80784 kan vara avverkat vid ett av de ovan nämnda avverkningstillfällena. Prov 80787 och 80789 har beräknade fällningsår som möjliggör avverkning vinterhalvåret 1686/87. Virket till prov 80785 är avverkat tidigast 1687, mest troligt någon gång åren 1687-1692. Dateringen överensstämmer med uppgiften att Johan Lilliehöök år 1687 bekostade bygget av en klockstapel. Prov 80782, 80783 samt 80793 får äldre dateringar som tyder på att virket har blivit återanvänt till konstruktionen av tornet. Prov 80783 är daterat med lägre säkerhet, och om dateringen stämmer, kunna ha avverkats samtidigt som det provtagna virket i långhuset. Virket är dendrokronologiskt homogent vilket tyder på att virket är hämtat från en gemensam ståndort, dock inte samma ståndort som långhusvirket är hämtat ifrån. Träden har grott under två faser, en cirka 300 år innan avverkning och en cirka 200 år innan avverkning. Proveniensen är lokal, en observation är att Rävinge kyrka datera signifikant bättre än Steninge kyrka, vilket kan tyda på att flera kyrkors timmer är mer lokalt än vi vågar bestämma.

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare, Lunds Universitet

Sölvegatan 12, S-223 62 Lund Tel. +46-46-2227891, Fax +46-46-2224830 e-mail: Hans.Linderson@geol.lu.se

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroidentitetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarmed) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet

Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare

Lunds Universitet

Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund

E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se

Tel: 046-2227891